

רסן ל אלימות המילולית?

ההעלבה במקומה עומדת

האם הנשק הפלילי הוא היעיל ביותר?
צילום AP]

הצעת חוק פרטית מבקשת לבטל את החוק הפלילי האוסר על העלבת עובד ציבור- אולם היתר לכנות עובדי ציבור "נאצים" או "מפגרים" יהיה התרת רסן שתוביל לאלימות פיזית

. . .

העלבת עובד ציבור היא נושא "חם" בעיקר בתקופה הסוערת בה אנו נתונים, והיא עולה לאחורונה בעיקר בהקשר למגעים בין המשטרה לבין ציבורים שונים המשתתפים בהפגנות שבמהלכן מושמעות קריאות גנאי כלפי השוטרים, כגון "רוצחים" "נאצים" או "מפגרים".

העבירה של העלבת עובד ציבור קובעת, כי מי שמעליב במילים, בתנועות או במעשים עובד ציבור כשהוא ממלא תפקידו או בנוגע למילוי תפקידו - דינו מאסר שישה חודשים. אגב, עבירה מקבילה קיימת לגבי שופטים (זילות) ונבחרים שונים.

לביהמ"ש העליון נזדמן בשנים האחרונות לעסוק בתחולתה של עבירה ההעלבה בשני מקרים. במקרה האחד - שהגיע גם לדיון נוסף בהרכב של תשעה שופטים (פרשת אונגרפלד) - פרסם העותר (הנאשם) כרזה מול תחנת משטרה שבה נכתב, כי צריך לפטר שוטר פלוני בגלל שיתוף פעולה עם עבריינים וכי המשטרה לא צריכה "תפוחים רקובים".

במקרה השני - (פרשת [צבי כהן](#)) - נעצר רכבו של המערער (הנאשם) על-ידי שני מתנדבים במשטרה במחסום שהוקם נוכח חשד לפריצה. המתנדבים ביצעו חיפוש ברכב. במהלך החיפוש ביקש אחד מהמתנדבים מהנאשם שיזדהה בפניו, ובתגובה אמר לו הנאשם כי הוא "מושתן" ו"ילד מפגר".

עקרונות האיזון

המשימה העיקרית שעמדה בפני ביהמ"ש העליון הייתה למצוא את האיזון הראוי בין הזכות החוקתית לחופש ביטוי לבין הצורך לתת הגנה נאותה לעובדי ציבור במילוי תפקידם. העקרונות שהדריכו את ביהמ"ש היו אלה:

- מטרת העבירה של העלבת עובד ציבור, בהבדל מהעבירה של לשון הרע, אינה להגן על שמו הטוב של האדם הבודד, אלא להגן על מערכות השלטון ועל תקינות תפקודו של השירות הציבורי שהוא מהותי במשטר דמוקרטי.
- לא כל עלבון או גידוף המוטח בעובד ציבור ייכנס למסגרת העבירה, אלא רק כזה הפוגע בליבת **כבודו** האישי של העובד וכרוך בפגיעה מהותית בגרעין המוסרי-ערכי, שממנו שואב עובד הציבור את מקור סמכותו. בהקשר לכך יילקחו בחשבון הנסיבות האופפות את הביטוי המעליב, ובין היתר ייבחן אם מדובר בעלבון מתמשך או כזה הנאמר ב"להט הרגע". "כמו-כן יש להתחשב במקום שבו נאמרו או פורסמו הדברים.
- מעבר לכך, נדרשת הסתברות ברמה של ודאות קרובה, שההעלבה תוביל לפגיעה בתפקודו של השירות הציבורי ולא רק תפגע בעובד ברמה האישית.
- בהבדל מהעבירה של לשון הרע, אין כל חשיבות לשאלה האם דברי העלבון כוללים התייחסות לעובדות נכונות או שקריות.

פסיקות **ביהמ"ש** **העליון**

בדיון הנוסף בפרשת אונגרפלד הגיעו שופטי הרוב למסקנה, כי יש לקיים את הרשעת העותר (הנאשם) בעבירה הנדונה, ואילו דעת המיעוט הייתה שיש לזכותו. שופטי הרוב והמיעוט לא חלקו למעשה על העקרונות שפורטו לעיל. המחלוקת התמקדה בשאלת המשקל שיש לתת לכך שדברי העלבון הוטחו בשוטר, כשהמטרה הדומיננטית של הנאשם לא הייתה העלבתו אלא העלאת ביקורת, תוך הצבעה על קיום של ליקוי ממש, לדעת הנאשם, בתפקידו הציבורי של השוטר.

שופטי המיעוט סברו, כי עובדה זו מוציאה את המקרה מגדר העבירה, כשעדיין קיימת בידי השוטר האפשרות להגן על שמו הטוב במסגרת חוק איסור לשון הרע. מאידך סברו שופטי הרוב, כי הפגיעה בכבודו של עובד הציבור אינה ניתנת למיון, אלא מהותה נקבעת בהתחשב בתוכנה של האמירה העולבת ובנסיבות אמירתה. העובדה שהדברים נאמרו מתוך מטרה של העלאת ביקורת, אינה מוציאה אותם מגדרי העבירה.

בפרשת צבי כהן זוכה כאמור המערער (הנאשם) תוך החלת המבחנים שפותחו בפרשת אונגרפלד. ביהמ"ש קבע, כי הדברים נאמרו בלהט של רגע ללא תכנון מראש. אומנם מדובר בדברי גידוף, אך אין הם נוגעים לתכונות הפרטיות של מתנדב המשטרה, שביקש מהמערער (הנאשם) להזדהות, כי אם בביטויים פוגעניים כלליים.

להגן **על** **אוכפי** **החוק**

על שולחן הכנסת מונחת הצעת חוק פרטית לבטל את עבירת העלבת עובד ציבור, מהטעם שלא ניתן להגן על אמון הציבור בעובדי הציבור על-ידי השתקה. לדברי המציעים, יש חשש שקיומה של העבירה ימנע ביקורת, ודי בהגנה שנותן חוק איסור לשון הרע.

לדעתי, יש להשאיר את העבירה של העלבת עובד ציבור בספר החוקים, בעיקר מאחר שביטולה כיום עלול להתפרש כהתרת הרסן של השתלחות בעובדי ציבור. ואולם, יש לעשות

שימוש בעבירה זו במקרים קיצוניים בלבד .

החברה הישראלית לוקה באלימות מילולית ברמה גבוהה, אלימות שלעיתים גם יכולה להוליך לאלימות פיזית ומעבר לכך. אלימות מילולית זו אינה מתרכזת דווקא בעובדי ציבור, אלא נפוצה יותר בין קבוצות אידיאולוגיות ופוליטיות שונות. הלחימה בתופעה זו חיונית, אך ספק אם הנשק הפלילי הוא האמצעי היעיל ביותר .

ראוי להתמקד יותר בחינוך מהגיל הרך למתן כבוד לזולת, גם אם הוא מבטא או מייצג השקפה נוגדת. כמו-כן יש לחנך להבנת החשיבות של שמירה על התפקוד של השירות הציבורי, כאשר בחוד החנית עומדים אוכפי החוק הבאים להגן על הסדר הציבורי הביטחון והשלווה של האזרחים. יש לחנך לתודעה שמי שמתנגח בעובדי הציבור ובעיקר בשוטרים היום, עלול להיזקק לשירותם מחר .

הכותב הוא מרצה למשפט במרכז אקדמי כרמל, סגן נשיא בית המשפט המחוזי חיפה בדימוס